

Dolinska L. V., Stakhova O. O. Valuable orientations as the psychological mechanism of professional consciousness development of a future elementary school teacher. The article is devoted to the problem of professional development of future elementary school teachers, which is based on the development of their professional identity. The paper reveals the dependence of functioning professional-pedagogical self-substructure of students on a number of psychological phenomena (personal and professional) as the mechanisms for the development of education, and in particular of valuable orientations of the future experts. Conceptual views of Ukrainian scientists on the impact of life-professional orientation of young men to develop their professional "I" are presented. The features of the hierarchical structure of value orientations of students, future elementary school teachers and their dynamics are highlighted. Empirically we investigated the correlation between meaningful constituents of the valuable sphere of future teachers and levels of development of their professional identity. The domination of professional value orientations in students with a high level of professional and pedagogical self-substructure are scientifically proved, pointing to a professionally-pedagogical orientation of their personality; the prevalence among young men with an average level of the phenomenon under study of two groups of values – professional and status, that indicates the desire of the future representatives of the education community not only to master a profession, but also thanks to self-affirmation in the professional environment to make a good career and take their decent place in the society; predominance in young men under research with low level of professional and pedagogical identity of material value orientations, associated with high earnings, material prosperity and the creation of home comfort primarily.

Keywords: professional identity, psychological mechanisms of development of professional pedagogical identity, value orientations.

Відомості про авторів:

Долинська Любов Василівна – кандидат психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології факультету філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Стахова Ольга Олександрівна – асистент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Статтю подано до друку 31.03.2016.

УДК 378.011.3 – 051:159.9]:331.546

© Т. В. Середюк, 2016

Т. В. Середюк (м. Київ)

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Середюк Т. В. Формування готовності майбутнього практичного психолога до здійснення професійної діяльності. В статті досліджується проблема орієнтації особистості на професійну діяльність. Її сутність полягає у створенні суспільством відповідних умов для підготовки особистості до свідомого прийняття рішення щодо вибору майбутнього виду професійної діяльності, усвідомлення себе суб'єктом конкретної професійної діяльності та порівняння своїх можливостей з психологічними вимогами професії до фахівця, усвідомлення своєї відповідальності за успішне виконання діяльності та реалізацію своїх здібностей, саморегуляцію поведінки, спрямованої на досягнення позитивного результату. В статті акцентується увага на тому, що серед великої кількості професійно значущих якостей у процесі

підготовки майбутніх практичних психологів до професійної діяльності перевага має бути надана, в першу чергу, системі професійно необхідних якостей. Крім цього, майбутній фахівець має досконало володіти системою знань з психології; всіма сферами діяльності практичного психолога взагалі - уміння проводити психодіагностику і психокорекцію, умінням психоконсультавання, вмінням використовувати у своїй діяльності індивідуальний підхід до кожної особистості.

Таким чином, майбутні практичні психологи ще в період навчання повинні вивчати практичний передовий досвід психологічного процесу, формувати свою професійну майстерність та здійснювати роботу щодо самовдосконалення.

Ключові слова: професія, готовність до здійснення професійної діяльності, професійна діяльність, професійна майстерність, професійна спрямованість, креативність, ставлення до обраної професії.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розбудова молоді української держави ставила і ставить перед фахівцем певні цілі і завдання, висуває нові вимоги до його особистості. Зміни в суспільстві не могли не вплинути на психологічну практику. Суспільству потрібен, насамперед, професіонал, здатний до постійного самовдосконалення, орієнтований на творчість і гнучкість мислення, що володіє високою загальнолюдською культурою, вміє спрогнозувати кінцевий результат своєї діяльності, втілити в життя свої ідеї, активна, емоційно врівноважена і вольова особа. Гостро постало питання розв'язання проблеми готовності майбутнього практичного психолога до здійснення професійної діяльності, розвитку у нього адекватних змістові психологічної діяльності особистісних якостей і умінь. Розробка проблеми розвитку у майбутніх психологів професійно важливих якостей залишається найбільш уразливим місцем в системі професійної підготовки майбутніх кадрів.

Постановка завдання. Значення поняття готовності, яке є актуальне сьогодні для науки, передусім для психології вищої школи, вимагає переосмислення його змісту і функцій на методологічному і експериментальному рівнях.

Отже особливості розвитку готовності до здійснення професійної діяльності треба розглядати у контексті розвитку особистості [5; 6; 7; 10].

Готовність як інтегральне утворення особистості, що полягає у вибірковій спрямованості на психологічну діяльність, виникає на ґрунті позитивного ставлення і скеровується відповідними потребами та мотивами до даної діяльності. Про готовність можна говорити лише за умови розвинутої емоційного ставлення, вміння адаптувати свою поведінку відповідно до ситуацій, вміння будувати процес спілкування, сформованості мисленнєвих якостей, спостережливості, комунікативних умінь і широкого набору професійно значущих властивостей: емоційної стабільності, самоконтролю, щирості, доброти, наполегливості [4; 8].

Метою цієї статті є уточнення сутності, змісту готовності майбутнього практичного психолога до здійснення професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема орієнтації особистості на професійну діяльність є важливою та актуальною. Її сутність полягає у створенні суспільством відповідних умов для підготовки особистості до свідомого прийняття рішення щодо вибору майбутнього виду професійної діяльності, усвідомлення себе суб'єктом конкретної професійної діяльності та порівняння своїх можливостей з психологічними вимогами професії до фахівця, усвідомлення своєї відповідальності за успішне виконання діяльності та реалізацію своїх здібностей, саморегуляцію поведінки, спрямованої на досягнення позитивного результату.

Орієнтація на певний напрям професійної діяльності з наступним формуванням професійних якостей особистості здійснюється поступово. Різні аспекти орієнтації особистості на професійну діяльність відображені в працях С.Батишева, І.Беха, В.Доротюк, Д.Закатнова, І.Зязюна, Є.Климова, Г.Костюка, Г.Левченка, В.Мадзюгона, В.Мачуського, Є.Павлютенкова, Н.Побірченко, В.Рибалка, В.Сидоренка, В.Синявського, М.Тимченка, Б.Федоришена, С.Чистякової та ін. Професійна діяльність, її структура стали предметом дослідження багатьох науковців К.Абульханова-Славька, Б.Ананьева, І.Богданова, А.Бодальов, Н.Волкова, І.Гавриш, А.Деркач, І.Зязюн, Н.Кічук, Л.Кондрашова, Н.Кузьміна, А.Ліненко, О.Мороз, О.Пехота, В.Сластьонін, Л.Хомич, О.Шпак та інші. Дослідження процесу психологічної готовності, морально-психологічної готовності, основні положення про формування особистісної готовності фахівця до професійної діяльності розглядали такі вчені як М.Дяченко, Є.Іванова, Л.Кандибович, Л.Кондрашова, В.Моляко, В.Рибалка, Н.Побірченко та ін. Вагомі з проблем розвитку готовності до професійної діяльності, її сутності, змісту, структури є доробки А.Виноградова, В.Руденка, В.Сластьоніна та ін. Фундаментальні положення про розвиток та формування особистості, вивчення особистості як активного суб'єкта професійного вибору, дослідження процесу особистісно-професійного становлення психолога розглядали Г.Арамова, К.Абульханова-Славська, О.Асмолов, О.Бондаренко, М.Боришевський, Ж.Вірна, Є.Клімов, Г.Костюк, О.Леонтьєв, В.Мадзігон, С.Максименко, Д.Ніколенко, В.Панок, Н.Пов'якель, М.Пряжников, С.Рубінштейн, В.Семиченко, Б.Федоришин, Н.Чепелнва, П.Шавір, Н.Шевченко. Проте залишаються недостатньо дослідженими аспектами розвитку готовності студентів-психологів до професійної діяльності протягом навчання у ВНЗ.

Основну суть професійної діяльності розкриває поняття "професія". Єдиного визначення цьому поняттю нема, бо воно багатозначне і включає в себе різні сутності: соціальну, економічну, правову, психологічну і фізіологічну. Тому не випадково цьому присвячені численні дослідження, аналіз яких дає можливість виокремити наступні визначення цього поняття (табл.1).

Таблиця 1

Змістовний простір вивчення поняття "професія"

№ п/п	Змістовний простір поняття "професія"	Автори
1	"Професія - спільність всіх людей, зайнятих даним видом праці". "Професія - необхідна для суспільства і обмежена (внаслідок розподілу праці) область прикладання фізичних і духовних сил людини, яка дає йому можливість існування і розвитку" [3].	Климов Є.А.
2	"Професія - це довго існуючий комплекс трудових обов'язків" "Професія - деяка об'єктивна і при цьому цілком регламентована організація дій особистості" "Професія характеризується як "система знань, умінь і навичок, присутня певній людині" [1].	Гуревич К.М.

Ряд авторів розкривають професійну діяльність через зв'язок з професією як стійким та широким видом трудової діяльності людини, яка визначається розподілом праці та її функціональним змістом [2; 9; 11; 12].

При вивченні професійної діяльності треба враховувати:

1. Закономірні зв'язки між діяльністю індивіда і діяльністю суспільства. Ці зв'язки розкриваються соціологами через знання про закони розвитку суспільства, знання про механізм дій і форм прояву цих законів в діяльності особистості та соціальних груп.

2. Закономірності і тенденції формування та зміни професійної спрямованості суб'єкта праці і фактори, що їх визначають: інтереси, мотиви, ціннісні орієнтації, особистісні установки, воля тощо.

3. Закономірності формування і зміни психічних процесів: сприймання, увага, пам'ять, мислення і т.д.

4. Індивідуально-типологічна своєрідність та її прояви в поведінці людини.

5. Функціональні можливості організму суб'єкта праці [9].

Таким чином, у людини як суб'єкта праці можна виділити такі властивості, як особистісні, психологічні, фізіологічні, анатомічні, індивідуально-типологічні.

Виходячи з того, що регулятором поведінки людини в діяльності є суб'єктивне відображення людиною заданої об'єктивної реальності, фактори, що обумовлюють конкретні типи відображення в конкретній діяльності, поділяють на об'єктивні або суб'єктивні. До першої групи відносяться характеристики професійної праці: соціальні, виробничо-технологічні, економічні, організаційні, санітарно-гігієнічні. До другої відносяться якості суб'єкта праці: особистісні, професійно-психологічні, психофізіологічні, індивідуально-типологічні.

Для з'ясування того, як у свідомості суб'єкта праці відображається задана об'єктивна реальність і який її вплив на трудову поведінку й результати праці, використовуються психологічні ознаки праці, які розробив Є.Клімов [3].

1) усвідомлення соціальної цінності результату праці, яке залежить від рівня знань про вимоги до результатів праці, від ставлення до справи, від емоційних проявів суб'єкта праці та діяльності;

2) усвідомлення обов'язковості виконання дорученої справи в заданих нормах;

3) свідоме застосування знарядь і засобів досягнення професійних цілей, що залежить від рівня теоретичної підготовки, рівня сформованості професійних умінь і навичок, адекватності емоційних проявів відповідно до рівня професійної готовності суб'єкта праці;

4) усвідомлення міжособистісних відносин, яке виявляється у глибині знань та розумінні внеску інших людей в створення тих матеріальних і духовних цінностей, що використовуються у професійній діяльності.

Отже, взаємозв'язок мотиваційних, когнітивних, операційних і афективних компонентів діяльності суб'єкта зумовлений його соціальними установками, професійною спрямованістю і підготовленістю, індивідуально-типологічними особливостями.

Серед великої кількості професійно значущих якостей у процесі підготовки майбутніх практичних психологів до професійної діяльності перевага має бути надана, в першу чергу, системі професійно необхідних якостей. Крім цього, майбутній фахівець має досконало володіти системою знань з психології; всіма сферами діяльності практичного психолога взагалі - умінням проводити психодіагностику і психокорекцію, умінням психоконсультації, вмінням використовувати у своїй діяльності індивідуальний підхід до кожної особистості [7].

Таким чином, майбутні практичні психологи ще в період навчання повинні вивчати практичний передовий досвід психологічного процесу, формувати свою професійну майстерність та здійснювати роботу щодо самовдосконалення.

Сучасний стан розвитку нашої держави характеризується здійсненням перебудови всіх сфер суспільства. Успішне вдосконалення тих перетворень, які відбуваються і плануються надалі, багато в чому залежить від кадрів, а точніше – від якості професійної підготовки

фахівців. Сьогодні вимагає від кадрів компетентності і високого професіоналізму. Зазначені вимоги цілком впевнено можна віднести і до професійної підготовки, і до особистості практичного психолога [9].

Проведений аналіз теоретичних розробок та емпіричних досліджень дали можливість виокремити структуру готовності практичного психолога до професійної діяльності. В неї включені когнітивний, емоційно-мотиваційний, поведінковий (вольовий) компоненти. Когнітивний компонент – це уявлення, поняття, знання майбутнього фахівця, такі його показники, як гнучкість мислення та креативність. Емоційно-мотиваційний компонент готовності включає у собі ставлення до обраної професії, характеристику рівня мотивації, домінуючі переживання тощо. Поведінковий компонент відображає дієвість сформованої готовності майбутнього практичного психолога до професійної діяльності, що репрезентується у професійній спрямованості та комунікативній компетентності [7].

Наочно це можна представити у вигляді наступної схеми:

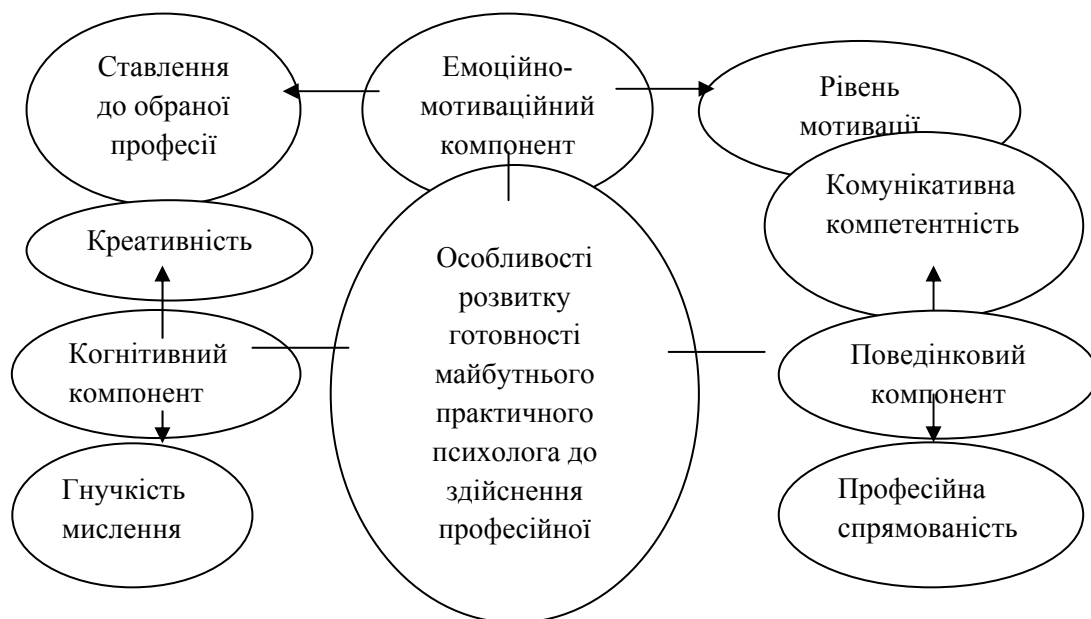

Схема 1. Психологічні компоненти готовності майбутнього практичного психолога до здійснення професійної діяльності

Отже комплексне дослідження проблеми особливостей розвитку готовності майбутнього практичного психолога до здійснення професійної діяльності дозволило систематизувати теоретичні положення розглянутої проблематики, зробити аналіз, а також запропонувати конкретні рекомендації з оптимізації процесу розвитку готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності.

За результатами експериментальних даних було визначено вихідні рівні готовності студентів, вказано на невідповідність рівня теоретичної підготовки та сформованості практичних умінь, тобто нерівномірність розвитку різних компонентів готовності майбутнього практичного психолога до здійснення професійної діяльності. Тому розробляючи рекомендації, ми виходили з наступних фактів:

– студенти II-го курсу тільки-но адаптувалися до умов навчання у ВНЗ, вони ще недостатньо знають свої здібності, у них виникають труднощі у навчальній діяльності та спілкуванні. Виходячи з цього, робимо припущення щодо актуальності на цьому етапі

інформованості з ґрунтовних питань психології особистості і спілкування, консультування, з питань пізнання себе та інших. За навчальним планом підготовки практичного психолога освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” на I-му курсі проводиться “Тренінг спілкування та самопізнання”. Його метою є формування уміння майбутнього практичного психолога пізнавати себе, приймати себе таким, як є, адаптація своїх здібностей і можливостей, сприянню адаптації до навчання. Однак, на II-му курсі виникає потреба в індивідуальному консультуванні й самостійній роботі студентів;

– для студентів IV-го курсу властиві сумніви щодо вибору майбутньої професійної діяльності, переживання, пов’язанні з усвідомленням відповідальності за свій професійний вибір та свій подальший професійний шлях, намагання намітити реальні шляхи самовираження у професії. У зв’язку із цим психокорекційна робота на даному етапі припускає інформування студентів з питань психології емоційних відносин та управління ними, консультативну допомогу у вирішенні виникаючих проблем, у визначенні шляхів саморозвитку, активні групові заняття з елементами аутотренінгу та сенситивного тренінгу;

– студенти V-го курсу менш оптимістичні у порівнянні з студентами початкових курсів у своєму ставленні до майбутньої професії, у своїх можливостях справитися з роботою практичного психолога. Актуальними для них стають перспективи розвитку свого творчого потенціалу, прагнення до самостійного вирішення професійних задач та досягнення успіху у даній діяльності. Тому психокорекційна робота із студентами старших курсів припускає: інформованість студентів з усіх питань підвищення рівня обізнаності з усіх дисциплін; індивідуальне консультування з визначення планів власного перспективного професійного розвитку, активне групове навчання з метою розвитку свого творчого потенціалу, проведення ділових ігор. При індивідуальному консультуванні припускається врахування того або іншого типу професійної спрямованості студента.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, можна констатувати, що майбутні фахівці не завжди професійно готові до найоптимальнішого, найефективнішого розв’язання завдань і проблем, використання новітніх технологій навчання, виховання, розвитку, врахування індивідуальності кожної особистості, не займаються самоосвітою й самовдосконаленням, оскільки не проводять самоаналіз переваг і недоліків професійної діяльності та своїх здібностей до неї. Однією з причин такого стану речей, на нашу думку, є те, що професійні знання, уміння й навички, які здобуваються майбутнім фахівцем у процесі навчання у ВНЗ, не становлять єдиної системи, що функціонує в реальній професійній діяльності практичного психолога. Для вирішення означеної проблеми актуальним виступає розробка такої концепції розвитку готовності майбутнього практичного психолога до здійснення професійної діяльності, яка б орієнтувала всю професійно-психологічну підготовку майбутнього фахівця у ВНЗ на конкретизацію та наближення її до професійної діяльності практичного психолога.

Зважаючи на це, серед *перспективних напрямків подальших досліджень* даної проблеми є розробка моделі навчально-методичної системи професійної підготовки студентів, яка передбачає допрофесійний, актуалізаційний, навчально-інформаційний, навчально-науковий, творчий етапи з конкретною метою. На нашу думку, оптимальний взаємозв’язок між навчально-пізнавальною, науково-дослідною підсистемами, підсистемою практик та їх збагачення компетентнісно-орієнтованим, соціокультурним змістом, введення до навчальних планів інтегрованих спецкурсів професійно-психологічного, методичного, етнокультурознавчого спрямування, навчально-методичного супроводу, в т.ч. на електронних носіях, уможливають більш ефективний розвиток готовності майбутніх фахівців до здійснення професійної діяльності.

Література

1. Гуревич К.М. Профессиональная пригодность и основные свойства нервной системы / К.М.Гуревич. – М.: Наука, 1970. – С.17-19.
2. Кічу Н.В. Компетентність саморозвитку майбутнього фахівця: особистісно орієнтовані технології формування у вищій школі / Н.В.Кічу // Науковий вісник

- Миколаївського державного університету: Педагогічні науки – Зб. Наук. праць. – 2006. – Випуск 12 Т.1. – С. 80-87.
3. *Климов Е.А.* Как выбирать профессию / Е.А. Климов. – М.: Просвещение, 1984. – 160 с.
 4. *Коробка Л.М.* Самопізнання та саморозвиток майбутніх соціальних педагогів у процесі формування психологічної готовності до професійної діяльності / Коробка Л.М., Данильченко Н.О. // Вісник Харківського Національного Університету ім. В.Н.Карабіна. – 2003. - №599. – С. 169.
 5. *Максименко С.Д.* До проблеми розробки освітньо-кваліфікаційної характеристики сучасного психолога / С.Д.Максименко, Т.Б.Ільїна // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – №1. – С. 2-6.
 6. *Панок В.Г.* Реформування змісту, форми та методів підготовки практикуючих психологів як нагальна вимога суспільної практики /В.Г.Панок// Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів у вищих навчальних закладах. – К.: Ніка-Центр, 2002. – С.18-28.
 7. *Пов'якель Н.І.* Психологічні передумови становлення позитивної Я-концепції як базової компоненти професійного самовизначення психолога / Пов'якель Н.І., Блохіна І.О. - [Вип.. 2 (5).] – К.: НПУ, 1999. – С.177-183. (Психологія. Збірник наукових праць).
 8. *Соловієнко В.О.* Психологічна концепція підготовки конкурентоспроможного фахівця // Професійна підготовка практичного психолога. Зб.наук.праць НПУ імені М.П.Драгоманова. – Вип.. 17, К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2002. – С.235-238.
 9. *Чепелева Н.В.* Психологічна культура як невід'ємна складова творчої особистості вчителя // Творча особистість вчителя. Проблеми теорії і практики: Зб. Наук. праць НПУ імені М.П. Драгоманова. – Вип. 4(7), К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 1997. – 27 с.
 10. *Чепелева Н.В.* Соціокультурні фактори розуміння та інтерпретації особистого досвіду / Н.В. Чепелева //Актуальні проблеми психології: Психодіагностична герменевтика [за ред. Н.В. Чепелевої]. – К.: Міленіум, 2005. – Т.2, вип.. 3. – С. 6-13.
 11. *Яремчик С.В.* Професійно-психологічна спрямованість особистості майбутнього вчителя / С.В.Яремчик // Педагогіка і психологія. – 2001. - №1(30). – С.89-97.
 12. *Яценко Т.С.* Теоретические основы активного социально-психологического обучения учителей / Т.С.Сценкою – К.: “Вища школа”, 1992. – 208 с.

Середюк Т. В. Формирование готовности будущего практического психолога к осуществлению профессиональной деятельности. В статье исследуется проблема ориентации личности на профессиональную деятельность. Ее сущность заключается в создании обществом соответствующих условий для подготовки личности к сознательному принятию решения относительно выбора будущего вида профессиональной деятельности, осознание себя субъектом конкретной профессиональной деятельности и сравнение своих возможностей с психологическими требованиями профессии к специалисту, осознание своей ответственности за успешное выполнение деятельности и реализацию своих способностей, саморегуляцию поведения, направленного на достижение положительного результата. В статье акцентируется внимание на том, что среди большого количества профессионально значимых качеств в процессе подготовки будущих практических психологов к профессиональной деятельности преимущество должно быть предоставлено, в первую очередь, система профессионально необходимых качеств. Кроме этого, будущий специалист должен в совершенстве владеть системой знаний по психологии; всеми сферами деятельности практического психолога вообще - умение проводить психодиагностику и психокоррекцию,

умением психоконсультирование, умением использовать в своей деятельности индивидуальный подход к каждой личности.

Таким образом, будущие практические психологи еще в период обучения должны изучать практический передовой опыт психологического процесса, формировать свое профессиональное мастерство и осуществлять работу по самосовершенствованию.

Ключевые слова: профессия, готовность к осуществлению профессиональной деятельности, профессиональная деятельность, профессиональное мастерство, профессиональная направленность, креативность, отношение к выбранной профессии.

Serediuk T. V. Training of future applied psychologist for professional pursuit of activities. This paper examines the problem of individual's orientation for professional activities. Its aim is to create by the society relevant conditions for preparation of an individual for conscious decision on the choice of the future professional activity, awareness of himself/herself as a subject of a specific professional activity and comparison of his/her own capabilities with psychological demand of the profession, applied before a specialist, and awareness of personal responsibility for successful implementation and realization abilities, self-regulation of behavior, aimed at positive outcome. In the article the attention is paid to the fact that the system of qualities necessary for profession should be preferred among the huge number of professionally necessary qualities during the process of preparation of future applied psychologists. Moreover, the future specialist has to master psychology knowledge-based system perfectly, all fields of activities of applied psychologist in general – ability to perform psychodiagnostics and psychocorrection, psycho consultation ability, ability of usage of individual approach towards each person in his/her activity.

Thus, future applied psychologists should explore the best practices of the psychological process in the period of study, develop their professional skills and carry out work on self-improvement.

Keywords: profession, commitment to professional activities, professional activities, professional skills, professional orientation, creativity, attitude towards chosen profession.

Відомості про автора:

Середюк Т. В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології факультету педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Статтю подано до друку 15.03.2016.

УДК: 159.923.3

© О. Ю. Михайленко, 2016

О. Ю. Михайленко (м. Кривий Пір)

ОСОБИСТІТЬ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА В РАМКАХ РОЛЬОВОГО ПІДХОДУ

Михайленко О. Ю. Особистість практичного психолога в рамках рольового підходу. У статті розглянуто сучасні погляди вчених щодо особливостей підготовки практичних психологів, оскільки трансформації, які відбуваються у всіх сферах життєдіяльності сучасного суспільства, вимагають від особистості швидкого реагування, уміння діяти в умовах, що змінюються.

Сучасна система вищої освіти покликана створювати відповідні умови для підготовки компетентного фахівця, орієнтованого на постійний розвиток та самовдосконалення. Бути